

K organizaci velení a výcviku vojsk

Podplukovník Miroslav Nedvěd

Některé problémy organizace velení u svazku

V poslední době se často diskutuje o organizaci jednotlivých míst velení, jejich obsazení, materiálním vybavení a metodice práce velitele a štábu. Důležitost velení byla podtržena i rozkazem MNO pro letošní výcvikový rok, kde bylo mimo jiné stanoveno — rozhodně zlepšit praktické velení vojskům, metody a styl práce velitelů a štábů při řízení boje, omezit zpracování dokumentace, hlavní pozornost věnovat osobnímu styku velitelů všech stupňů s podřízenými a hledat nové způsoby velení vojskům.

Zkušenosti a poznatky z divizních taktických a velitelsko-štabních cvičení ukazují, že v porovnání s předcházejícími léty jsme zlepšili ve štábech řízení bojové činnosti vojsk. Přesto však se v některých směrech opakují některé jevy, které nepřispívají k urychlení naší práce ve štábech.

Vyskytují se různé názory na úlohu jednotlivých míst velení. Řadu let zdůrazňujeme, že hlavním místem velení je v každé situaci velitelské stanoviště, ze kterého velitel divize řídí vojska. Zkušenosti dokazují, že v některých případech velitel velí z předstunutého velitelského stanoviště, čímž se zákonitě z předstunutého velitelského stanoviště stává hlavní místo velení.

Uvážíme-li účelnost výjezdu velitele s operační skupinou na předstunuté velitelské stanoviště, vidíme, že v zásadě velitel svým výjezdem na toto místo velení zpravidla neplní jed-

nu z podmínek, která je vyžadována i RMNO na letošní rok, tj. mít osobní styk velitele s podřízenými veliteli. Prakticky velitel vyjede na předstunuté velitelské stanoviště, aby měl zabezpečeno neselhávající spojení s pluky prvního sledu, které nelze z velitelského stanoviště vzhledem k omezeným možnostem spojovacích prostředků zabezpečit.

V soudobých podmínkách však není nutné, aby velitel divize osobně pozoval bojiště, jelikož osobní poznatky mu nemohou nijak podstatně pomoci v jeho rozhodování. Hlavní důvod výjezdu na předstunuté velitelské stanoviště je tedy zabezpečit dokonalé spojení. Budeme-li mít dokonalejší spojovací prostředky, které nám zabezpečí spolehlivé spojení štábu divize s jednotlivými veliteli a štáby podřízených útvarů, nebude další důvod, proč vytvářet předstunuté velitelské stanoviště jako zvláštní místo velení.

Počítáme s tím, že po vyřazení velitelského stanoviště svazku převezme velení předstunuté velitelské stanoviště. Toto však není schopno trvale převzít velení jako plnohodnotný orgán, poněvadž je obsazeno minimálním počtem důstojníků štábu (zpravidla 1 až 2 důstojníky operačního oddělení, 1 až 2 důstojníky štábu dělostřelectva, jedním důstojníkem oddělení průzkumu, chemického oddělení a popřípadě dalších). Tito pochopitelně mohou velet divizi jen velmi omezenou dobu, dokud štáb armády nezasáhne ve prospěch štábu divize a nenahradí vyřa-

zený štáb (buď zasazením záložního štábu divize nebo vyčleněním určitého počtu důstojníků ze štábu armády).

V dřívějších letech se při hledání možných způsobů nahrazování vyřazených štábů uvažovalo i o využívání podřízených štábů k nahrazování vyšších štábů, zasažených jadernými úderem nepříteli. Domnívám se, že tento způsob bychom měli též procvičovat.

Velení při vyřazení VS divize může dočasně převzít i týlové velitelské stanoviště, které je v nynější organizaci dostatečně zabezpečeno spojevacími i dopravními prostředky, umožňujícími spojení jak s podřízenými útvary, tak i se štábem armády. K zabezpečení tohoto úkolu je možno na TVS uložit jeden výtisk veškeré plánovací dokumentace a organizovat trvalý odposlech rádiových sítí, aby TVS bylo podrobně informováno o situaci. Kromě toho můžeme střídavě odesílat na TVS část důstojníků z velitelského stanoviště na odpočinek, kde by byli současně k dispozici při případném převzetí velení.

Proto zvažme, zda nebude vhodné u svazku a popřípadě i u armády vytvářet jen dvě místa velení — velitelské stanoviště a týlové velitelské stanoviště a případné výjezdy velitele svazku s operační skupinou plánovat jen na omezenou dobu, zpravidla na VS podřízeného pluku s cílem zabezpečit osobní styk velitelů (jen v důležitých situacích).

Domnívám se, že tímto způsobem vytvoříme výhodnější podmínky pro organizovanou a klidnou práci našich štábů.

Při přehodnocování nynější metodiky práce velitele a štábu sledujeme i případné organizační změny u našich štábů, které se dnes jeví jako těžkopádné pro značný počet dopravních prostředků. Na plánování a řízení vojsk se však zpravidla bezprostředně podílí jen 20—30 % příslušníků štábů a většina dopravních prostředků není plně využívána, i když na druhé straně je nedostatek štábních autobusů jako vhodných pracovišť, zabezpečujících vysokou mobilnost štábů. Určitou nápravu v lepším využití důstojníků štábů by umožnilo získávání druhých odborností. Např. odborníci — specialisté byli by schopni podle potřeby plnit některé úkoly za důstojníky operačního oddělení a naopak (úkoly směrových a styčných důstojníků, pořádkových orgánů a podobně). Tak zabezpečíme jednak hladký průběh práce štábu i při častém vyřazení části štábu z boje a dále umožníme pravidelné střídání a odpočinek uvnitř štábu.

V posledním období můžeme sledovat zvýšené požadavky na zlepšování technického vybavení štábů s cílem zkvalitnit a urychlit práci. U některých štábů, které již byly vybaveny moderní spojevací technikou, se však začíná projevovat určitý „strach“ z této techniky. V praxi to někdy při cvičeních vypadá tak, že pracoviště štábu, dispečink a další spojevací prostředky nejsou téměř využity a důstojníci pracují vžitým zastaralým způsobem ve snaze udržet osobní styk uvnitř štábu.

*

Dále se zmíním o některých teoretických otázkách velení

I na stránkách VM se setkáváme s různými názory, které se snaží upravit dosavadní metodiku práce velitele a štábu svazku a zavést nové formy

práce s cílem zkvalitnit celý systém vedení. Tuto snahu je nutné jistě hodnotit velmi kladně. Na druhé straně však musíme pečlivě zvažovat účel-

nost některých návrhů. Tak např. nemá podle mého názoru podstatný vliv na zlepšení práce štábu vytvoření průzkumového střediska (viz VM č. 6/1963, strana 56), které je tvořeno v podstatě nynějším oddělením průzkumu divize. Toto oddělení podle vžitých zásad úzce spolupracuje v otázkách řízení průzkumu s průzkumnými orgány štábu dělostřelectva divize a náčelník oddělení průzkumu divize usměrňuje všechny průzkumové prvky v rámci celé divize a plní totéž, co má plnit navrhované středisko, takže se v podstatě jedná jen o změnu názvu.

V uvedeném článku se dále navrhuje rozdělit štáb svazku do jednotlivých skupin: velitelská, informační a plánovací. Tato myšlenka — aplikovat rozdělení operačního oddělení u štábu divize do jednotlivých skupin obdobně, jak je tomu u štábu armády a frontu, vychází ze správné snahy usměrnit celou práci štábu podle hlavních úkolů (na řídicí a plánovací činnost a na soustřeďování a hodnocení informací).

Nelze však souhlasit s pojetím některých úkolů jednotlivých skupin. Tak např. plánovací skupina má „komplexně vyhodnocovat situaci a předkládat komplexní návrh veliteli divize nebo náčelníkovi štábu k rozhodnutí“. Domnívám se, že přijetím této metodiky práce štábu svazku bychom vyřadili velitele a náčelníka štábu z úlohy hlavních organizátorů bojové činnosti vojsk, kteří pak ve své řídicí práci jen využívají podkladů zpracovaných štábem svazku. Obdobně se hovoří o úloze plánovací skupiny: „plánovací skupina nese plnou odpovědnost za kvalitní, reálné a včasné plánování bojové činnosti divize“. Tímto opět zcela vyloučíme náčelníka štábu, který má být hlavním plánovacím orgánem ve štábu divize.

V metodice práce štábu při plánování bojové činnosti divize autor uvádí, že komplexně zpracovaný zámysl, který zpracovává náčelník štábu s náčelníkem operačního oddělení a náčelníky druhů vojsk, schvaluje velitel a o něm jsou pak informováni náčelníci oddělení, kteří dostávají pokyny pro svoji práci při informačních zprávách.

V dalším je uveden obsah informační zprávy náčelníka štábu, která má být přednesena veliteli divize a obsahuje všechny známé prvky počínaje ujasněním úkolů divize a konče návrhem na rozhodnutí (přestože již předtím byl zpracován komplexní zámysl velitele divize a jím též schválen).

Domnívám se, že s návrhem na přednášení informačních zpráv, které byly již v dřívější době zamítnuty, protože to neodpovídá soudobým požadavkům, nelze souhlasit a zejména ne se samostatnou informační zprávou náčelníka štábu. Vždyť náčelník štábu se podle dosavadní praxe u většiny svazků spolu s velitelem divize osobně podílí na přípravě rozhodnutí. V navrhované metodice je tudíž autorem zcela potlačena vedoucí úloha velitele divize, který má jen pasivně vyslyšet informační zprávy a schvalovat předložený zámysl a jednotlivé návrhy funkcionářů štábu, což nelze v soudobých podmínkách připustit, neboť velitel musí být rozhodující osobou při přípravě celého rozhodnutí. Kromě toho tato metodika práce štábu při plánování bojové činnosti neodpovídá do určité míry uvedeným úkolům jednotlivých skupin štábu, neboť plánovací skupina, ve které podle autora nepracuje náčelník štábu ani náčelník operačního oddělení, má však „plnou odpovědnost za plánování bojové činnosti divize“.

K organizaci výcviku vojsk

a) *Jak se nové operačně taktické zásady odrážejí v organizaci bojové přípravy vojsk.*

Podle soudobých názorů bude mít boj vysoce manévrový charakter s častou změnou situací. Útok bude veden ve vysokých tempech, do značné hloubky a na jednotlivých směrech. To předpokládá, aby vojska byla schopna se rychle přesunovat, překonávat překážky, zátarasy, zamořené prostory a široce manévrovat na bojišti.

Podíváme-li se, jak těmto požadavkům odpovídá u některých svazků a útvarů současný stav výcviku našich vojsk, vidíme, že v některých případech není plně v souladu s teoretickými názory na soudobý boj a operaci. Tak např. útočný boj není vždy důsledně procvičován podle soudobých požadavků, kladoucích důraz na rychlé tempo, poněvadž motostřelecké jednotky a útvary cvičí většinou pěšky, bez vozidel, nebo naopak se jen „vozí“ na autech a prakticky nebojují. Ve střelecké přípravě učíme podle osnov střelby vést palbu z ručních zbraní pěšky, přestože teoreticky předpokládáme, že vojska budou v útoku bojovat převážně na vozidlech.

Polní výcvik je podle známých zásad hlavní přípravou vojsk, přitom taktická příprava tvoří jeho základ. V praxi taktická příprava probíhá převážně formou takticko-pořadových zaměstnání a taktických cvičení.

Podívejme se na způsob organizace těchto zaměstnání a cvičení.

Takticko-pořadová zaměstnání probíhají zpravidla bez materiálu a jejich cílem je procvičit způsoby a techniku taktických cviků a činnosti v pochodových, předbojových a bojových sestavách (viz Vševojsk-7-2, str. 10).

Způsob výcviku „pěšky jako s tanky“ nemůže plně naučit vojska základům jejich činnosti na bojišti. Vždyť takto cvičíme vesměs bez materiálu, ale při taktických cvičeních na komplexní témata chceme, aby jednotky a útvary s materiálem splnily již náročné úkoly ve složité situaci.

Nechci nijak podceňovat takticko-pořadová zaměstnání, naopak pro úspěšný výcvik vojsk je jejich význam prvořadý. Je žádoucí zvýšit jejich počet a cvičit postupně metodicky i s materiálem (třeba i na úkor celkového počtu taktických cvičení). Zpravidla totiž při taktických cvičeních zjišťujeme, že vojska nejsou plně vycvičena (což má odraz i v rozboru). Má-li být taktické cvičení skutečným vyvrcholením výcviku, neměli bychom až při nich zjišťovat, že vojska dosud nezvládla základní úkoly ve výcviku jednotlivce a malých jednotek. To někdy vede k tomu, že při zjištění závažných nedostatků dokonce přerušíme taktické cvičení a pokračujeme až po odstranění zjištěných chyb. Domnívám se, že tento způsob, který je typický pro takticko-pořadová zaměstnání, by již při taktických cvičeních neměl být praktikován. To ovšem vyžaduje též důkladnou přípravu vojsk na tato cvičení.

Při taktických cvičeních nevyvádíme zpravidla předepsaný počet bojové techniky, což zdůvodňujeme úsporou materiálu a PHM a omezenými možnostmi prostoru cvičení. Tím se velitelé ani při taktickém cvičení většinou nenaučí velet své jednotce vcelku.

Vojska někdy vyvádíme na cvičení jen částečně, např. v rámci plukovního cvičení vyvádíme jeden prapor a část plukovních jednotek a od ostatních praporů jen velitelská vozidla. Tento způsob však nezabezpečuje důkladné zvládnutí všech učebních otázek při cvičení, poněvadž cvičící velitelé nejsou nuceni v celém rozsahu řešit otázky bojové činnosti svých útvarů a jednotek, ale zaměřují svoji pozornost jen na skutečně vyvedenou jednotku. Někdy dokonce dochází k tomu, že v rámci pluku je vyveden motostřelecký prapor bez tanků, takže nelze prakticky procvičit součinnost jednotlivých druhů vojsk, nehledě na to, že soudobý boj si nelze bez tanků vůbec představit.

Při organizaci taktických cvičení by bylo proto vhodné určovat jejich počet na jednotlivých stupních skutečně podle známé zásady „raději méně, ale lépe“, tj. omezit jejich počet, ale na druhé straně zabezpečit je plným předepsaným počtem materiálu a osob. Nepomůže nám, provedeme-li 3—4 praporeční cvičení v roce s minimálním počtem vyvedených tanků nebo vozidel, takže cvičící velitelé si nemohou udělat jasný obraz o charakteru bojové činnosti své jednotky nebo útvaru. Nelze totiž předpokládat, že např. velitel tankového praporu se naučí dobře velet praporu, velí-li jen 13 místo plánovaným 30 tankům.

V taktické přípravě měli bychom jasně rozlišit, kdy chceme cvičit velitele a štáby a kdy vyvedená vojska. Je vhodnější organizovat i u praporů velitelská cvičení s vyvedením velitelů s vozidly a pojitky, kde je možno plně prověřit činnost velitelů, rychlost pronikání rozkazů a předávání hlášení. Praktickou činnost vojsk si můžeme lépe procvičit v četě nebo v rotě při taktických cvičeních. V rámci divize je vhodné organizovat velitelsko-štábní cvičení do velitelů čet bez částečného vyvádění vojsk.

V každém případě bychom neměli centrálně určovat přesný počet rotních a praporečních cvičení ve výcvikovém roce.

Jejich počet by měl určovat velitel svazku podle konkrétní situace, možnosti a podmínek výcviku.

Taktická cvičení s vojsky jsou podle mého názoru účelná maximálně v rámci pluku, kdy můžeme procvičit veškerou bojovou činnost a součinnost jednotlivých druhů vojsk. Dosud plánovaná divizní cvičení v zimním období totiž podstatně narušují celkový metodický systém přípravy vojsk, která se pak od zahájení výcvikového roku připravují jen na plánované divizní cvičení. Bude proto vhodné divizní taktická cvičení spojovat jen s prověrkami bojové pohotovosti. Naše výcvikové prostory nám umožňují solidní výcvik maximálně v rámci pluku a postačí na tomto stupni zakončovat výcvik vojsk. V žádném případě však nebude ekonomické divizní cvičení organizovat s vyvedením jednoho nebo dvou pluků, při nichž se neprocvičí divize jako celek a cvičící velitelé a štáby soustřeďují pak své úsilí jen na vyvedené jednotky.

Při výcviku vojsk věnujeme malou pozornost i otázkám pobytu v přírodě, zvláště v zimních podmínkách, kdy je možné vhodné procvičovat ubytování vojsk ve sněhu, přípravu stravy, organizovat lyžařský výcvik apod. Vždyť např. letošní zimní podmínky dávaly ideální možnosti pro tvrdý výcvik vojsk a umožňovaly vyšším štábům uskutečnit taktická cvičení ve větším měřítku i mimo vojenské výcvikové prostory. V těchto zimních podmínkách bylo možné procvičit zvláště činnost tanků a vozidel při vysoké sněhové pokrývce. Toho jsme

však dostatečně nevyužili a při cvičeních jsme viděli, že jednotky zůstávaly jen na komunikacích a nesnažily se o žádný manévr ve volném terénu.

Při taktických cvičeních bude vhodné věnovat větší pozornost i *značkování bojiště* a snažit se přiblížit cvičicím vojskům možný charakter bojiště, jako jsou výbuchy, výkřiky, hluk motorů, nálety letadel apod. s využitím rozhlasových vozů pomocí magnetofonových pásek, více znázorňovat charakter bojiště pomocí dýmů, požárů, vyznačování zamořených prostorů i otravnými látkami apod.

Ve *střelecké přípravě* bychom měli vzhledem k soudobým názorům na útočný boj zaměřit větší pozornost na střelby z obrněných transportérů za jízdy a na místě. Podle nynějších osnov střelby se totiž střílí z obrněných transportérů za jízdy pouze jednotlivcem, což neodpovídá nynějším názorům na boj.

Nyní se podívejme na účelnost *ukázkových cvičení*. Je vžita praxe, že každoročně při různých metodických a velitelských shromážděních organizujeme ukázková cvičení od nejnižších stupňů až po svazek. Uvědomíme-li si, že příprava těchto cvičení vyžaduje mimořádné úsilí a energii od velitelů, štábů i vojsk a značné materiální hodnoty, zvláště při opotřebení bojové techniky a spotřebě PHM, vidíme, že výsledný efekt těchto cvičení neodpovídá vynaloženému úsilí.

Vždyť v současné době máme vesměs velitele všech stupňů s dlouholetou velitelskou praxí, kterým nemusíme každoročně ukazovat, jak organizovat např. praporní taktické cvičení s bojovou střelbou, pokud ovšem při tomto cvičení neukazujeme zásadně nové prvky bojové činnosti vojsk.

Kromě toho ukázková cvičení na stupni pluk a výše nemají žádný význam, poněvadž „diváci“ vidí v terénu maximálně jeden prapor.

Přihlédneme-li z hlediska plnění usnesení ÚV KSČ z 30. 5. 1963 k účelnosti a dosahovaným výsledkům při ukázkových cvičeních, bude vhodné tento problém zásadně zrevidovat, plánovat v rámci svazu maximálně jedno ukázkové cvičení v roce do praporu v to jen na skutečně nové otázky a problémy bojové činnosti vojsk. Na druhé straně bude však vhodné více organizovat *zkušební taktická cvičení* k přezkoušení některých nových učebních otázek, které nejsou plně jasné, jako např. nové formy boje.

Nyní chci ukázat na jeden problém, který do značné míry narušuje hladký průběh plnění úkolů přípravy vojsk. Všem je nám jasná potřeba pomoci naší armády národnímu hospodářství, která je prakticky každoročně, zejména v letním období. Kromě toho různá odvelení, budování materiální výcvikové základny, ubytovacích a skladovacích objektů narušují plynulý výcvik vojsk. Všechny tyto okolnosti vedou v praxi k tomu, že úkoly ve výcviku jsou zpravidla poměrně dobře splněny jen v zimním období. V letním období, kdy výcvik vojsk vrcholí praporními a plukovními cvičeními, se však vytvářejí podmínky pro tato zaměstnání jen se značnými obtížemi, vzhledem k různým odvelením, výpomocem a brigádám.

Bylo by proto vhodné zvážit, zda bychom neměli výcvik vojsk zakončit již v květnu (praporními a plukovními cvičeními) a další měsíce, tj. červen až září vyhradit na budování materiální výcvikové základny, na výpomoc národnímu hospodářství, přípravu příchodu prvního ročníku apod. Dále by bylo možné v tomto období pokračovat v přípravě velitelů a štábů (velitelsko-štábní cvičení, štábní nácviky a válečné hry) a v přípravě vojsk zdokonalovat zvláště střeleckou

přípravu a řízení vozidel. Všechny tyto úkoly bychom ovšem museli plánovat tak, aby nebyla v zásadě narušena bojová pohotovost útvarů.

Domnívám se, že tato úprava by částečně přispěla k rovnoměrnému plnění výcvikových i jiných úkolů.

b) *Jak nynější způsob organizaci bojové přípravy vojsk odpovídá požadavku na udržování nepřetržité bojové pohotovosti naší armády.*

Současná mezinárodní situace vyžaduje udržovat stálou bojovou pohotovost naší armády. Rozebereme-li nynější organizaci a metodiku výcviku vojsk, vidíme, že je v podstatě stejná jako v dřívějších letech, kdy se výcvik plánoval a prováděl postupně metodicky od jednotlivce až po stmelení pluku a divize v průběhu celého výcvikového roku bez ohledu na požadavky nepřetržité bojové pohotovosti.

Nynější způsob výcviku do určité míry odporuje současným požadavkům na stálou bojovou pohotovost armády, který nemůže být splněn jen tím, že při nástupu nováčků provádíme v prvním měsíci určitá opatření v jejich přípravě a že v průběhu celého roku organizujeme taktická cvičení.

Dosavadní praxe totiž ukazuje, že např. divizní taktická cvičení v zimě narušují posloupnost výcviku malých jednotek a vojska ve snaze dobře se připravit na plánovaná plukovní a divizní cvičení zaměří svoji přípravu jednostranně jen k těmto cvičením. V letním období pak zjišťujeme, že výcvik jednotlivce a malých jednotek a zvláště střelecká příprava je na nízké úrovni, což je právě způsobeno těmito okolnostmi, které nepřispívají k podstatnému zvýšení celkové úrovně bojové přípravy vojsk.

Pokud jde o výcvik nováčků, má být s nimi podle předpisu Vševojsk-7-1 čl. 7 prováděn základní výcvik, při němž zvládnou základní povinnosti vyplývající z úkolů bojové pohotovosti, aby „po svém zařazení k jednotce byli schopni při uvedení útvaru do bojové pohotovosti plnit úkoly podle svého zařazení“.

Podíváme-li se však na rozpočet výcvikových hodin, který je v uvedeném předpise, vidíme, že z celkového počtu 148 hodin určených pro první měsíc jejich výcviku je na taktickou přípravu vyhrazeno 34 hodin, na střeleckou přípravu 26 hodin, zatím co na řady a pořadovou přípravu je celkem 42 hodin. Toto je značný nepoměr, který neumožňuje podstatně urychlit výcvik nováčků k zabezpečení bojové pohotovosti vojsk. Vždyť vzpomeňme si na urychlený výcvik vojsk v podzimních měsících 1961 v období tak zvané „berlínské krize“, kdy jsme cvičili vojska intenzivně podle zásady „jen co budou potřebovat v boji“. Tento systém bychom měli trvale zanechat v prvních týdnech přípravy vojáků 1. ročníku v celé armádě.

Jakým způsobem lze tyto problémy výcviku vojsk konkrétně řešit, nelze odpovědět v jednom článku, ale hlavní slovo v tomto směru musí mít velitelé a štáby, kteří bezprostředně organizují a řídí výcvik vojsk. Bylo by proto vhodné, aby se v diskusi k těmto otázkám vyjádřili a na základě jejich názorů a poznatků bylo nutné popřípadě upravit celou strukturu výcvikového roku a programy bojové přípravy vojsk.